

עטרת ראשינו

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ל

עטרת ראשינו ממשנתו של הרב אב"ד שליט"א

לדעת הרמב"ן ז"ל דגר

שטבל בכרסה ואח"כ מל מהני, האם מותר לטבול בשבת

בעמדינו בעיצומם הימים הקדושים המלאים תורה, ובעמדינו סמוך ונראה ליום הגדול והנורא חג מות תורתנו אשר בו הקב"ה ברחמינו וחסדו הגדולים בחר בנו מכל עם נתנו לנו ברחמינו את תורתו הקדושה, אכתוב בע"ה ענין כללי הנוגע לשבת וי"ט.

נהגה הצ"ח ז"ל בפסחים פ' ד"ה ואי, לחדש יצא אפר פרה על הטמא בשבת וי"ט אסור, ורש"י ז"ל שם ב"ה הזאה כ' הדוני טעמא משום דמתחזי כמתקן גברא וכ' הרמב"ם ז"ל בפס"ה משום מילתא דהוה וז"ל לחדש, דטמא מת דטעון הזאה בשלישי ובשביעי, רק הזאה ביום השביעי אסור בשבת, אבל דיום השביעי, מותר בשבת דהא לא ניתקן מידי, דאמתי טמא הוא דע שזו עליו גם בשביעי.

והיותו הצ"ח ז"ל, דאע"ג דגם אחר הזאת שביעי אכתי לא נטהר מטהומו עד שישטבל, מ"מ מרי בידו לטבול, ולאחר טבילה גם קודם הערב משמ הרי מותר כמעשה שגם אין טוהא תרומה אלא פוסל.

ולע"ד ג"כ להזאה מדרבי הצ"ח ז"ל כמה הידושי הלכות.

[א] בביצה י"ח א' אמר' דאסור לטבול כלי בשבת משום דרמי למתקן מנא, והנה לסכרת הצ"ח ז"ל נראה למצוא אופן דמותר לטבול כלי בשבת. דהנה הוסיף במג"ל כ' א' ד"ה ולא, אייתו מהספרי דטמא מן דטעון קודם הזאה לא עשה ולא כלום. והרמב"ם ז"ל בפי"א דפרה ח"ב כ' דרביי הספרי היינו רק כשמזינין עליו ביום השביעי אבל אם מזינין עליו בשמיני יכול לטבול בשמיני גם קודם להזאה.

ומעתה לפי"ז נראה דכלי טמא גם שרוצה להזות עליו ביום השמיני, ומותר לטבול הכלי בשבת ביום השמיני קודם הזאה. ואמאי מילתא בעלמא, דהנה באה דאסור להזות הזאת שביעי בשבת משום דהיינו הוי כ' דאע"ג דאפי"ן מחוסר תעלה היינו משום דבריו לטבול, והשתא לפי"ז היחזק תהי דאדם מותר לטבול בשבת שפיר הוי בידו, אבל הכי אתי בידו לטבול אחר הטבילה הרי הזאה אסורה בשבת, ולא אין מתקן.

מיהו הא בורבא. דאם כניס אנו בדברינו דכל שאסור לו לא מקרי 'בידו', א"כ קשיא טובא ל"כ שנתמא במת אסור להזות עליו בשביעי בשבת כשהוא דאסור להזאת ממש. וליכא למפרש למה דבריו לטבול, דזה אינו, דהא אסור לטבול כלי בשבת ואפי"ן אחר הזאה וא"כ לאו בידו הוי. והיתבית לדעת הח"ס בסוכה ל"ב א"ה נקטם דגם היכא דבריו רק ע"י עירוב נחשב כדבר שבאידו, א"כ נראה דהיתבית לזה ד"ה ל' כ"ל עירוב

לא נחשב כבידו, ולפיכך הוה שנתמא ברוחבן מעליה ויהי דיוקא אפי"ן דיכול למטען בי"ט. והתק' ז"ל וליכא למפרש דאפי"ן מותר להזות על כלי בשבת, דזה אינו, דריהיאת דכרכלא על כלי הזאה בשבת אסור משום שבות ולא 'חילוק בין הזאה על אדם לכלי'. אלא עי"כ לומר דרק לענין דיוקא ש"ל להזות כ' בוכיחם חרי דחוי, כיוון דאסור להזות כ' ואינו עומד להיות עניניו מופיעין ממילתא דשבת מנחה, אבל לענין טבילה לא אסור לטבול מ"מ כיון דאם הי' טובל הכלי עלתה לו הטבילה (ונם אם ליהוי אסור משום ספק מ"מ לאיתו מתנת), וא"כ נחשב מתקן, ולפי"ז נראה דברינו הנ"ל נחשב מתקן, כלל ביום השמיני ליאת, דנהי דאסור להזות מ"מ אם עברי הוה הזאה והזאת הוה נראה

[ב] ובעמדת הרמב"ם ז"ל, דאע"ג דגם אחר הזאת שביעי בשבת משום דהיינו הוי כ' דאע"ג דאפי"ן מחוסר תעלה היינו משום דבריו לטבול, והשתא לפי"ז היחזק תהי דאדם מותר לטבול בשבת שפיר הוי בידו, אבל הכי אתי בידו לטבול אחר הטבילה הרי הזאה אסורה בשבת, ולא אין מתקן.

מיהו הנראה בורבא. דאם כניס אנו בדברינו דכל שאסור לו לא מקרי 'בידו', א"כ קשיא טובא ל"כ שנתמא במת אסור להזות עליו בשביעי בשבת כשהוא דאסור להזאת ממש. וליכא למפרש למה דבריו לטבול, דזה אינו, דהא אסור לטבול כלי בשבת ואפי"ן אחר הזאה וא"כ לאו בידו הוי. והיתבית לדעת הח"ס בסוכה ל"ב א"ה נקטם דגם היכא דבריו רק ע"י עירוב נחשב כדבר שבאידו, א"כ נראה דהיתבית לזה ד"ה ל' כ"ל עירוב

לא נחשב כבידו, ולפיכך הוה שנתמא ברוחבן מעליה ויהי דיוקא אפי"ן דיכול למטען בי"ט. והתק' ז"ל וליכא למפרש דאפי"ן מותר להזות על כלי בשבת, דזה אינו, דריהיאת דכרכלא על כלי הזאה בשבת אסור משום שבות ולא 'חילוק בין הזאה על אדם לכלי'. אלא עי"כ לומר דרק לענין דיוקא ש"ל להזות כ' בוכיחם חרי דחוי, כיוון דאסור להזות כ' ואינו עומד להיות עניניו מופיעין ממילתא דשבת מנחה, אבל לענין טבילה לא אסור לטבול מ"מ כיון דאם הי' טובל הכלי עלתה לו הטבילה (ונם אם ליהוי אסור משום ספק מ"מ לאיתו מתנת), וא"כ נחשב מתקן, ולפי"ז נראה דברינו הנ"ל נחשב מתקן, כלל ביום השמיני ליאת, דנהי דאסור להזות מ"מ אם עברי הוה הזאה והזאת הוה נראה

[ג] ומעתה ממוצא הדברים נראה בע"ה לחדש, וכ"ז בבבלי, אבל אדם השטבל ליום השמיני קודם הזאה שפיר עליו, הרי דמותר לו לטבול בשבת, דאכתי לא נטהר עד לאחר שזו עליו, וליכא למפרש דהרי בידו שזו עליו, דזה אינו, דהיינו נוקט לאדם אחר שזו עליו דהוא אינו יכול להזות על עצמו דטמא הוא. וז"ל בידו.

דנראה תאמר הרי בלא"ה מותר לטבול בשבת משום דנראה מקרי. וא"כ הידרשוני אינו נוגע במידי, דזה אינו, דנפקי"מ טובא איכא בזה. דהנה המג"א ז"ל בסי' ש"כ סק"י"ג כ' בשם התשב"ץ ז"ל להדמטיבל כלי שראוי לאטוב בו דגם מותר לטבול בשבת משום דמיכא כממלא כלי מים, מ"מ לא יכיר דהוי הכריכה הרי נראה להידר' דרצוננו לטהר הכלי וי"ט, והאבנא מילתא דלא נחשב כ' עירובי א"כ אמאי מותר לטבול הכלי בשבת וז"ל מהי"א דהיינו י"ט ויהי"א א"כ עירוב לא יתירא. ולדבריו ז"ל

ה"ה אדם הצריך טבילה לטמאואו חדייב ברכה כדון כל טמא שנטהר ממנו, וז"ל דהנה המג"א ז"ל בסי' ש"כ סק"י"ג כ' בשם התשב"ץ ז"ל להדמטיבל כלי שראוי לאטוב בו דגם מותר לטבול בשבת משום דמיכא כממלא כלי מים, מ"מ לא יכיר דהוי הכריכה הרי נראה להידר' דרצוננו לטהר הכלי וי"ט, והאבנא מילתא דלא נחשב כ' עירובי א"כ אמאי מותר לטבול הכלי בשבת וז"ל מהי"א דהיינו י"ט ויהי"א א"כ עירוב לא יתירא. ולדבריו ז"ל

דזיקון

לע"נ הגה"צ ר' יחזקאל אליהו בהגה"צ ר' יהושע הורוביץ זצ"ל

עטרת זקנים

לדעת הרמב"ן ז"ל דגר

שטבל בכרסה ואח"כ מל מהני, האם מותר לטבול בשבת

בעמדינו בעיצומם הימים הקדושים המלאים תורה, ובעמדינו סמוך ונראה ליום הגדול והנורא חג מות תורתנו אשר בו הקב"ה ברחמינו וחסדו הגדולים בחר בנו מכל עם נתנו לנו ברחמינו את תורתו הקדושה, אכתוב בע"ה ענין כללי הנוגע לשבת וי"ט.

נהגה הצ"ח ז"ל בפסחים פ' ד"ה ואי, לחדש יצא אפר פרה על הטמא בשבת וי"ט אסור, ורש"י ז"ל שם ב"ה הזאה כ' הדוני טעמא משום דמתחזי כמתקן גברא וכ' הרמב"ם ז"ל בפס"ה משום מילתא דהוה וז"ל לחדש, דטמא מת דטעון הזאה בשלישי ובשביעי, רק הזאה ביום השביעי אסור בשבת, אבל דיום השביעי, מותר בשבת דהא לא ניתקן מידי, דאמתי טמא הוא דע שזו עליו גם בשביעי.

והיותו הצ"ח ז"ל, דאע"ג דגם אחר הזאת שביעי אכתי לא נטהר מטהומו עד שישטבל, מ"מ מרי בידו לטבול, ולאחר טבילה גם קודם הערב משמ הרי מותר כמעשה שגם אין טוהא תרומה אלא פוסל.

ולע"ד ג"כ להזאה מדרבי הצ"ח ז"ל כמה הידושי הלכות.

[א] בביצה י"ח א' אמר' דאסור לטבול כלי בשבת משום דרמי למתקן מנא, והנה לסכרת הצ"ח ז"ל נראה למצוא אופן דמותר לטבול כלי בשבת. דהנה הוסיף במג"ל כ' א' ד"ה ולא, אייתו מהספרי דטמא מן דטעון קודם הזאה לא עשה ולא כלום. והרמב"ם ז"ל בפי"א דפרה ח"ב כ' דרביי הספרי היינו רק כשמזינין עליו ביום השביעי אבל אם מזינין עליו בשמיני יכול לטבול בשמיני גם קודם להזאה.

ומעתה לפי"ז נראה דכלי טמא גם שרוצה להזות עליו ביום השמיני, ומותר לטבול הכלי בשבת ביום השמיני קודם הזאה. ואמאי מילתא בעלמא, דהנה באה דאסור להזות הזאת שביעי בשבת משום דהיינו הוי כ' דאע"ג דאפי"ן מחוסר תעלה היינו משום דבריו לטבול, והשתא לפי"ז היחזק תהי דאדם מותר לטבול בשבת שפיר הוי בידו, אבל הכי אתי בידו לטבול אחר הטבילה הרי הזאה אסורה בשבת, ולא אין מתקן.

מיהו הנראה בורבא. דאם כניס אנו בדברינו דכל שאסור לו לא מקרי 'בידו', א"כ קשיא טובא ל"כ שנתמא במת אסור להזות עליו בשביעי בשבת כשהוא דאסור להזאת ממש. וליכא למפרש למה דבריו לטבול, דזה אינו, דהא אסור לטבול כלי בשבת ואפי"ן אחר הזאה וא"כ לאו בידו הוי. והיתבית לדעת הח"ס בסוכה ל"ב א"ה נקטם דגם היכא דבריו רק ע"י עירוב נחשב כדבר שבאידו, א"כ נראה דהיתבית לזה ד"ה ל' כ"ל עירוב

לא נחשב כבידו, ולפיכך הוה שנתמא ברוחבן מעליה ויהי דיוקא אפי"ן דיכול למטען בי"ט. והתק' ז"ל וליכא למפרש דאפי"ן מותר להזות על כלי בשבת, דזה אינו, דריהיאת דכרכלא על כלי הזאה בשבת אסור משום שבות ולא 'חילוק בין הזאה על אדם לכלי'. אלא עי"כ לומר דרק לענין דיוקא ש"ל להזות כ' בוכיחם חרי דחוי, כיוון דאסור להזות כ' ואינו עומד להיות עניניו מופיעין ממילתא דשבת מנחה, אבל לענין טבילה לא אסור לטבול מ"מ כיון דאם הי' טובל הכלי עלתה לו הטבילה (ונם אם ליהוי אסור משום ספק מ"מ לאיתו מתנת), וא"כ נחשב מתקן, ולפי"ז נראה דברינו הנ"ל נחשב מתקן, כלל ביום השמיני ליאת, דנהי דאסור להזות מ"מ אם עברי הוה הזאה והזאת הוה נראה

[ב] ומעתה ממוצא הדברים נראה בע"ה לחדש, וכ"ז בבבלי, אבל אדם השטבל ליום השמיני קודם הזאה שפיר עליו, הרי דמותר לו לטבול בשבת, דאכתי לא נטהר עד לאחר שזו עליו, וליכא למפרש דהרי בידו שזו עליו, דזה אינו, דהיינו נוקט לאדם אחר שזו עליו דהוא אינו יכול להזות על עצמו דטמא הוא. וז"ל בידו.

דנראה תאמר הרי בלא"ה מותר לטבול בשבת משום דנראה מקרי. וא"כ הידרשוני אינו נוגע במידי, דזה אינו, דנפקי"מ טובא איכא בזה. דהנה המג"א ז"ל בסי' ש"כ סק"י"ג כ' בשם התשב"ץ ז"ל להדמטיבל כלי שראוי לאטוב בו דגם מותר לטבול בשבת משום דמיכא כממלא כלי מים, מ"מ לא יכיר דהוי הכריכה הרי נראה להידר' דרצוננו לטהר הכלי וי"ט, והאבנא מילתא דלא נחשב כ' עירובי א"כ אמאי מותר לטבול הכלי בשבת וז"ל מהי"א דהיינו י"ט ויהי"א א"כ עירוב לא יתירא. ולדבריו ז"ל

ה"ה אדם הצריך טבילה לטמאואו חדייב ברכה כדון כל טמא שנטהר ממנו, וז"ל דהנה המג"א ז"ל בסי' ש"כ סק"י"ג כ' בשם התשב"ץ ז"ל להדמטיבל כלי שראוי לאטוב בו דגם מותר לטבול בשבת משום דמיכא כממלא כלי מים, מ"מ לא יכיר דהוי הכריכה הרי נראה להידר' דרצוננו לטהר הכלי וי"ט, והאבנא מילתא דלא נחשב כ' עירובי א"כ אמאי מותר לטבול הכלי בשבת וז"ל מהי"א דהיינו י"ט ויהי"א א"כ עירוב לא יתירא. ולדבריו ז"ל

ה"ה אדם הצריך טבילה לטמאואו חדייב ברכה כדון כל טמא שנטהר ממנו, וז"ל דהנה המג"א ז"ל בסי' ש"כ סק"י"ג כ' בשם התשב"ץ ז"ל להדמטיבל כלי שראוי לאטוב בו דגם מותר לטבול בשבת משום דמיכא כממלא כלי מים, מ"מ לא יכיר דהוי הכריכה הרי נראה להידר' דרצוננו לטהר הכלי וי"ט, והאבנא מילתא דלא נחשב כ' עירובי א"כ אמאי מותר לטבול הכלי בשבת וז"ל מהי"א דהיינו י"ט ויהי"א א"כ עירוב לא יתירא. ולדבריו ז"ל

שמעו פי נגידים אדרב

ישראל שעומד במצב של פסקה זוהמתן. עם ישראל עומד לאחר ארבעים ותשע לילות של כמיה וצפייה לקבל את חכמתו של הקב"ה - מספיקים לו עשר דברות. והם מבין בהם את הכל. והוא עובד את ה' בכל המידות וכל קצות היכולת שלו דרך מצוות אלו.

אז כמובן שבזמן הזה, כשאנחנו נעבדך נמצאים ברב כעס, אלפי רבבות תודות להקב"ה שנתן לנו רב חכמה, ומותר לנו לבכות על כך בברכת אהבה רבה, ולהתחנן לנותן התורה, שיתן חלקנו בתורתו, שנוכל אף אנו באיוושהי בחינה להשיקט את ה'רב כעס'. אבל חברים אהובים. מתחת המים, במקוה של אשמורת הבוקר, כשאנחנו ממשיכים את אור הכתר עלינו ועל שכינת קדשינו, בין נשימה לנשימה, נוכל לבקש שהכתר יהלום את ראשנו, שתהיה לנו אחיזה בו, שיהיה לנו בקרקפת חריץ עמוק כמו זה של בית דוד, אשר הכתר הולם אותם לנוכח החריץ, דהיינו, לנוכח עומק הרצון והתשוקה להתחבר עם אור הכתר. מתחת המים באשמורת הבוקר, נצדק צעקה שאיש לא ישמע, ונתחנן לפני נותן התורה, שיתן לנו את עשרת הדברות, שיתן לנו את נקודת התורה, את הרצונו לראות את מלכנו, את לוחות הברית, אשר כורתות ברית בינו ובין אלוקינו, לאמר: לא התפרש מינן ולא נפרוש מינך - למעלה מטעם ודעת.

שבתוך העשר דברות הללו. אתם יודעים. ישנם שני סוגי תורה, רבי צדוק הכהן מלובלין (פ"צ שבועות טו) מונה אותם: הסוג האחד נקרא "סטרא דאילנא דחיי", והסוג השני נקרא "סטרא דעץ הדעת טוב ורע". וכל התורה שאנחנו מכירים, היא מטראא דעץ הדעת. עץ הדעת כולל בתוכו טוב ורע, אשר מתפתח לגם למצוות של איסור והיתר טומאה וטהרה. הוא אחד באחדות ה"אילנא דחיי". הוא אחד באחדות תהומית ועמוקה. אין בו מותר ואסור פטור וחייב. בז' סיון, פסקה זוהמתם, זאת אומרת שהיה תיקון לזוהמת החטא הקדמוני, חטא הנחש, חטא עץ הדעת, ממילא התורה שקיבלו ישראל באותו מעמד היא תורה של בחינת "אילנא דחיי". עכשיו תקשיבו היטב לדיבורים של רבי צדוק: שלמה המלך אומר בקהלת (א' כ' ברב חכמה רב כעס', ויוסיף דעת יוסיף מאכאוב. אם כן הריבוי מראה על כעס, כעס מגיע על ידי חדולן, על ידי חטא. עד חטא העגל, היו להם לישראל עשר מצוות שורשיות, אבל על ידי חטא העגל, נגרם 'רב כעס', והיו העשר דברות מוכרחות להתפרט למאות מצוות, ואלפי מנהגים, שיהיה גם 'רב חכמה'. אתם מבינים? עשרת הדברות של האילנא דחיי, הם שורש החיבור הטוב של עם ישראל. עם

עם כ-ל ארון הספרים שמפאר את ביתנו או את בית מדרשינו. ובברכת "והערב נא" הנאמרת בהשתפכות הנפש אי שם עם דמדומי שחר, אנחנו מתכוונים לכל זה, לא מותרים על שום ספורן ושום קובץ; והערב נא, ה' אלוקינו את דברי התנ"ך, משניות, בבלי ירושלמי, מדרשים, רמב"ם ושו"ע ונו"כ ספרי סידות ספרי הזהרה ומפרשים - הערב נא ה' אלוקינו אותם, עלינו ועל צאצאינו ועל צאצאי צאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל. זה נכון, צריך לדעת את כל התורה, וכדאי לדעת את כל התורה, אין דבקות כתורה, אין סיפוק כידעת התורה, אין שלימות כיגיעת התורה, וכל התורה. אבל אם נתבונן היטב, נראה שבחג השבועות שנת ב"א תמ"ח לא קיבלו ישראל את כל החמשה חומשי תורה, ולא את כל הני"ך, ולא את כל הששה סדרים, אפילו לא את כל התרי"ג מצוות. הם קיבלו עשר דברות. ואיתא במדרש (שה"ש רבה א יג), שבכל אחת מהדברות היו שומעים כמה מצות ודינים המסתעפים מן המאמר ההוא, כי כל התורה ומצותיה כלולים בעשרת הדברות. ולא זה בלבד, כי אם אמרו דברותינו ז"ל (שם), שהדבור עצמו היה מדבר עם כל אחד ואחד מישראל ואומר לו כך וכך מצות יש בי, כך וכך קלים ומוריים וכל פרטי תורה שבעל פה שבכל דבור. עדי אמרם (ויקרא רבה כב א) שאפילו כל מה שתלמיד ותיק תעיד לחדש נאמר אז בסיני. וכל זה נאמר רק בעשר דברות. והיתה דממה, וכולם הבינו את כל התורה

שבועות ניתנה תורה לעם ישראל. עם ישראל חיכו וציפו לה ארבעים ותשע ימים תמימים, במשך ימים אלו, לא היו להם שום דפי גמרא או מגילות של מקרא, שיהיו יכולים להתכונן בהם למתן תורה, אם כן אפוא הם רק ישבו וחיוכו, ומתוך הריק והאין הגדול שהיה להם, הם ציפו וחיכו ועוד יותר, ועוד יותר חזק, כל כך חזקה היתה הצפייה שלהם, שאין לנו שום כלי להשיג ולהבין אותה, כי כבר יש לנו איזו שהיא תורה להתכונן על ידה לקבלת התורה. עכ"פ כך הם ישבו והמתינו בחלל ובריק, צפייה מתוחה ומורטת עצבים, מת', מת' כבר נזכה לקבל את התורה. ומתוך צפייה דרוכה וצמאה זו, הם זכו לשמוע מפי הגבורה את עשרת הדברות. ומי יודע, גם כשנחנו, בימי העומר שעברו עלינו, כל קטנות מוחין שהרגשנו, כל ריק וחלל שעברנו, והלקינו את עצמנו לאמר: נו! ספירה טעגו מה יהיה אתי, מה עם גמרא סוטה ושבועות, מה עם פרקי אבות וספר משלי, מה יהיה עלי - כל אותם רגעים של קטנות, סך הכל, אולי נועדו להגביר אצלנו את הכמיהה, את הצפייה, את התיחול, וכך הם יצרו כלים חדשים, נקיים ומכובסים, מבהיקים ומיובשים, נכונים לקבל את התורה בחג מתן תורה של שנת ה'תשפ"ב ליצירה. אתם יודעים רבות. אנחנו רגילים לגשת לחג השבועות עם כ-ל הגמרא שאנו עומדים בה כעת, עם כ-ל המשניות שאנו אוחזים בהם כעת,

עטרת פז
ממחשבת המוסר

בקש שלום ורדפהו

אילו קרבנו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו. למדנו כי המעמד וההכנה של מתן תורה היה בו די, גם לולא קיבלו את התורה וצ"ע. ניתן להבין זאת על ידי המדרש הלן "חזקיה אמר חזרי גדול השלום שבכל המסעות כתיב ויסעו - ויחנו נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת כיון שבאו כולם לפני ה' סיני נעשו כולם תנייה אחת הדא דכתיב ויחן שם בני ישראל אין כתיב כאן אלא ויחן שם ישראל אמר הקדוש ברוך הוא הרי שעה שאני נותן תורה לבניי". עוד מוסיף המדרש בחשיבותו של השלום. חזקיה אמר גדול שלום שכל המצות כתיב בהו "כי תראה" "כי תפגע" "כי יקרא" אם באת מצוה לידך אתה זקוק לעשותה ואם לאו אי אתה זקוק לעשותה ביום הכ"ב "בקש שלום ורדפהו" גדול השלום כמבואר בגמרא בענינה של הסוטה [פרשת נשא] אמר ר' ישמעאל: מה אם להטיל שלום בין איש לאשתו, אמר המקום ספר שנכתב בקדושה ימחה על המים וכו' היינו שבשיל להשכין שלום הקב"ה מוחל על שמו ומוכן שימחק השם. זהו שאנו מבקשים בתפילת העמידה "שים שלום טובה וברכה", כלומר לפני שאנו מבקשים שה' ישפיע לנו טובה וברכה, אנו מבקשים שישים בינינו שלום ואחדות, כי רק כך נהיה כלים המחזיקים ברכה, ונוכל לזכות בקבלת הטובה והברכה. ולכן חתמו חז"ל את ששת סדרי המשנה במאמרו של התנא רבי שמעון כלתפלא: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום כיון שזוהי תכליתה של כל התורה כולה, שתהיה אהבה ושלום ואחדות בעם ישראל, ובוזה יהיו כלי מחזיק ברכה לקבל את ברכת ה'".

א"כ מה נאמר ומה נדבר כאשר פעמים השיח והטון הוא הפך השלום, מה עוד שאנשים מתעוררים במריבות לא להם, מילא "הניצים" שלם שמים נלחמים... ר"ל, אולם כאלה שסתם שמתים מהבלאגן עם שמחם לאיי נפלה מחלוקת אצל השכנים. שנאת חינום מאז ומעולם. קין את הבל, עשו ליעקב, אחים ליוסף, שנאה ליד המלך, שנאת חינום שהחריבה את הבית וכו' עד יבא גואל. בתפילת הימים הנוראים אנו מתפללים אבינו מלכנו, זכור רחמיך וכבוש כעסך, וכלה דבר, וחורב, ורעב, ושבי, ומשחית, ועון, ומגיפה, ופגע רע, וכל מחלה, וכל תקלה, וכל קטטה, וכל מיני פורענויות, וכל גזירה רעה, ושנאת חינום, מעלינו ומעל כל בני ברייתך. ולכאורה צ"ב, בשלמא דבר וחורב רעב וכל העניינים הם גזירות רעות ודינים שאינם חטא ויצר רע, אולם שנאת חינום היא מידה רעה מה נכנס זה לכאן הלא לא מתפללים על הגאון כעס ותאוה בתפילה זו. א"כ מה שנאת חינום עושה פה? אבל היא גופא התשובה, שנאת חינום היא גזירה רעה! וצריך להתפלל שלא יהא בנו שנאת חינום: לפחות נסתום את פינו מלדבר רע, זה התנאי לקבלת התורה ולגאולה קרובה.

לעטר כתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע

'תנו עז לאלוקים'

איתא בגמ' שבת פח. דרש רבי סימאי בשעה שהקיימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרין אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע וכיון שחטאו דהרי ירדו מאה ועשרים ריבוא מלאכי חבלה ופירקום ע"כ, וידוע להקשות אמאי הוצרך ולא ועשרים ריבוא מלאכים לפרקם בעוד שמתחילה היה סגי בששים ריבוא, ולמה הכפיל מספרם. ונראה הכוונה בזה, ע"פ הא דאיתא בספרי (פרשת ברכה פסיקא ב') דסייב הקב"ה התורה אצל האומות ושאלוהו מאי כתיב בה, אמר לא תרצח לא תגנוב וכו' ולכן טירבו לקבלה. והקשה המ"א (שמן ששון על ילקוט שמעוני יתרו פח) דמה לתועלת בכך שלא קיבלו התורה והרי בלאו הכי מצויים בלא תרצח ולא תגנוב מצד שבע מצוות בני נח. והביאור בזה ע"פ הא דאיתא ביצה כה: תנא משימה דרבי מאיר מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן ענין, ופי' המהרש"א דניתנה להם התורה הנקראת עז כדאיתא בגמ' זבחים קטו. דאמר בלעם ה' עוז לעמו יתן, והיא מתשת כחן ועוזתן של ישראל. ונראה להוסיף על דבריו, דהרי ידוע כי ע"י עשיית התורה מתקן הגשמיות שבו ובוזה נותן כח בפמליא של מעלה כמ"ש בפנפ מתייש (שער א פ"א) דזמ"ש תנו עז לאלוקים, ולהנ"ל יש להוסיף דע"י שנוטקין בתורה הנקראת 'עז' מתייש עוזתן ונותנים כח בפמליא של מעלה בבחינת עז עז לאלוקים, דהיינו כי ע"י קבלת התורה נתחדש הכח אצל כלל ישראל לתקן העוונות שבהם ולהפוך אותה לכח רוחני.

ובזה חלוק ביסוד ציווי ה"ג מהיהודי, דהיהודי מצווה לתקן השורש הרע מתוכו מכת ציווי התורה ולהפך הגשמיות שבו לרוחניות מה שאין כן הבי"ג אינו מצווה אלא על המעשה האיסורי גרידא ולכן לא רצו האומות לקבל התורה כדי לא להתחייב לקבלת הרע שבתוכם. ונראה זה הביאור בהא דאיתא פסחים סח: מח' ר"א ו"ר"י האם כולו לה' או לחם, או חציו לה' חציו לכם, ואמר רבי אלעזר הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא, וקשה, דאין לך יום שכולו לה' גדול מזה. אלא ודאי דאדרבא, דיום שניתנה בו תורה שיהא אף ה'לכם' של כלל ישראל, דמהאי יומא נתחדש בהם כח לתקן העוונות שבהם ולהפוך גופם הגשמי והעז להפוך לרוחני, א"כ ודאי מודו בו דבעי נמי לכם' דהיינו בו גופא נתחדש הכח להפוך את ה'לכם' ל'לה', דעד קבלת התורה באמת היו הרוחניות נלשמות ב' עניינים נפרדים אבל לאחר ההוא יומא הרי נאחדו ונתהוו לאחד, דע"י התורה הרוחנית מתקן גופו הגשמי, וכנ"ל.

ונראה דזו גופא טענת משה רע"ה למלאכים (שבת פח:) כלום אתם עושים מלאכה שאתם צריכים לשבות, משא ומתן יש בניכם, אב ואם יש לכם וכו', כי עיקר שלמות התורה היא שעי" שיעושה מה שכתוב בה נתקן הגשמיות שבו וכל עוד היא אצל המלאכים חסרה בשלמותה, וצורך גבוה הוא זה, דע"י שקיבלו ישראל התורה בכיכול יתחדש בה שלמותה ותכליתה תגיע על נכון, ובוזה יתיישב מה שהעיר הגרש"א זצ"ל (שו"ת ט"ו ע"מ תא), על הא דסיים בגמ' שם, מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב ומסר לו דבר, שהריכ' מצונו שכאשר אנשים נצים על חפץ כל דהוא למי שייך, כשאם האחד יוכיח לשני כי הוא שייך לו האם יתן לו השני מנתנו. אמנם לדברינו הרי כיון שהוכיח להם משה כי חסר בשלמות התורה כל עוד שהיא אצל המלאכים וא"כ צורך גבוה הוא, מובן שפיר אמאי יתן לו מנתנו כי לא הוכיח מכת בעלותו עליה אלא כי זהו מקומה הראוי, והבן, אפשר שלכן הוצרך לכפרו המלאכים לפרק הכתרם, דמתחילה יכל לתת כל מלאך ב' כתרין לכל אחד ואחד, אמנם אחר שקיבלו התורה הרי נתחדש חלק נוסף שלא היה אצל המלאכים, שהגיעה לתכלית כנ"ל, לכן הוצרך למלאך נוסף לכל אחד ואחד ליטול אף מה שנתחדש מכת נתינתה.

מרן רבינו ישראל בעל-שם-טוב הקדוש זי"ע לרגל יומא דהילולא - חג השבועות (תק"ד)

רעוא דרעיון אשתכח / סיפור ההתגלות

למחרת, ביום השבת, שוב התפלל רבינו במהירות הבזק וישב לאכול עם האורח, וחזר וביקש ממנו לדבר בדברי תורה. לפי הגרסא שהאיש תלה את חזיון הלילה כחלום גרידא, המשיך כמעשהו בלילה לספר את סיפורי הפרשה, ורבינו המשיך לקבל את הדברים ככתמימות מופלאה. אמנם לפי הגרסא השניה, היה האיש מבולבל למדי, וכבר ניסה לומר רמזים שונים, אלו ואלו אומרים שעדיין לא ידע האיש במה דברים אמורים.

רק כאשר ירד עליהם הערב, והסבו לסעודה השלישית, בשעה זו של רעוא דרעיון, כבר לא יכול היה רבינו להתאפק ולהצניע יותר את האש הגדולה הבעורת בלבו פנימה, ולפתע, שלא ברצונו, החלו שפתותיו נוטפות מור ולבונה, מאמרים נשגבים, עמוקים וטמירים, שנגלה ונסתר שמשו בהם בערבוביא, ולפי דברי רבי אייזיק'ל: "ובעת אמירת התורה נתמלא הבית כולו אורה, והאורח נפל ארצה מרוב אורה, ואז נזכר גם בהאש אשר ראה בלילה סביב הבעל-שם-טוב, והבין כי איש אלקים קדוש הוא וצדיק נסתר".

במוצאי מנוחה אמר לו רבינו לאורחו הנדהם: "סע לחיים ולשלום אל רבך רבי גרשון, שהוא גיסי, ותאמר לו שהנה זה הגיע זמני להתגלות בעולם..."

ולפי גרסא נוספת אמר לו רבינו לאורח שלא יגלה לרבי אברהם גרשון לבדו אלא "שילך לכת החסידים הגדולים בעיר (קיטוב), ורב הקהילה, ויאמר בזה הלשון: הנה יש אור גדול בסביבות קהילתכם, מהראוי שתלכו אחריו להביאו העיר". לפי אותה גרסא: "כששמעו זאת הרב החסידים הבינו כי הבעל-שם-טוב הוא זה האיש, ונזכרו על כל הפליאות שהיה להם עליו שעתה הכל טוב וישר, והלכו כולם לכפר לבקש שיבוא לעיר. הבעל-שם-טוב ראה זאת כבר קודם ונסע לעיר והם יצאו לקראתו, וכשפגעו זה בזה ירדו כולם למקום אחד ועשו ביער כסא מענפי אילנות והושיבוהו עליהם, וקבלו אותו לרב עליהם, והבעל-שם-טוב אמר לפנייהם דברי תורה".

תורתו מגן לנו, היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו, אדוננו רבי ישראל בן רבי אליעזר זי"ע.

הרבנית על תווי פניו כי מבין הוא, וכי עלול הוא לגלות את סוד בעלה, ותהי כמתנצלת בפניו: "הלא גם בעלי שהוא עם-הארץ, אדם כשר הוא, ומותר לו לאכול י"ב חלות כמעשה אחי הקדוש..."

שאל אותה האיש אם יש נהר בסביבה, שיוכל לטבול בו לכבוד שבת. "אכן גם בעלי אדם כשר ונוהג לטבול בכל יום לפני התפילה", השיבה לו, והראתה לו את הדרך לנהר.

השבת פרסה את כנפיה הטהורות על פני הארץ, ורבינו שב אל קיטובו, לבוש בגדי איכר גסים ומגושמים. משראה כי בא אורח, התרגש בכל לבו, ופניו האירו באור יקר, "אה, כמה שמח הנני לארח יהודי כזה בבית", הביע את התרגשותו, אך אמר לו: "אבל נראה לי כי איש חסיד אתה, ובוודאי רצונך להתפלל באריות, ואילו אני אינני רגיל בדברים כאלו, ואין לי כח להמתין זמן רב כל כך, לכן אתפלל כדרכי במהירות ואשב לסעודה, ואתה תתפלל כהרגלך, וכשתסיים להתפלל תצטרך אל סעודתי..."

כך הסתיר רבינו את עצמו, עד שהיה האיש בטוח ללא שום ספק, כי מדובר בבור ועם-הארץ, תם שאינו יודע לשאול. הוא ראה אותו מתפלל בחופזה, ומיד מתיישב לסעוד את הסעודה. לאחר שסיים גם הוא את תפלתו והצטרף לסעודה, ביקש ממנו רבינו שיאמר לו דבר-תורה. חשב האיש לעצמו, וכי מה יודע כפרי גס ופשוט שכזה, והחל אפוא לספר לו על מה שמוספר בפרשת השבוע שהיתה פרשת שמות, על פרעה ששעבד את היהודים ולא נתנם לצאת ממצרים. "אזוי?" (-ככה!-) עשה רבינו עצמו כילד מתלהב - "טאקע? וואס זאגסטו?" (- אכן? מה אתה אומר!). כביכול לא שמע על כך מעולם.

ויהי בחצי הלילה, הקיץ האורח משנתו, וירא את מארחו יושב ועוסק בתורה, בנעימות מיוחדת שכבשה את לבו הנדהם. לפי גרסא אחת, ראה האיש כי "אש גדול בוער סביביו, ויקם ממשכבו לגשת אל המקום, אבל שוב לא ראה מאומה, וחשב בלבו, כי אין זה אלא מחלום הלילה". ולפי גרסא אחרת הבחין בו רבינו כי הוא כמתעלף ואמר לו: "לא היה לך להסתכל במה שלא הורשית!".

ימי עולמו של רבינו ישראל ה'בעל-שם-טוב' הקדוש, מוסתרים היו בשפירי חביון. בכל כוחו ניסה אותו צדיק נשגב להצניע את דרכיו מבעד למעטה של פשטות מופלגת, עד שבה עתו להתגלות לעיני כל ישראל.

גם מעיני גיסו הגדול והקדוש רבי אברהם גרשון מקיטוב, נסתרה דרכו של האי גיסא. ואולם, תוך כמה שנים הפך לתלמידו הראשון של רבינו, בשעה שעלה ברצון מסבב כל הסיבות לגלות את אורו הגדול, על ידי אחד מתלמידיו של רבי אברהם גרשון.

הסיפור מובא ב'שבחי הבעש"ט' משמו של הרה"ק רבי שניאור זלמן מלאדי - בעל התניא, וכן בכתבי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארא בשם חותנו הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב, והשינויים ביניהם קלים ביותר, לכן שילבנו אותם יחדיו, כדלהלן:

ביום חמישי אחד, דפק איש יהודי על פתח הקיטוב. בית מגורי רבינו, בכפר שבין קאסוב ובין קיטוב. האיש בעל הצורה ההדורה נמנה על תלמידו רבי אברהם גרשון, והיה בדרכו אליו. כוחותיו כבר כשלו מטורח הדרך, ומשראה פתח עם מזוזה, החליט לנסות את מזלו, אולי יהיה כאן מי שיכניסו לביתו, למען יוכל לפרוש קמעא. רבינו שהתבודד כל ימות השבוע ליער, לא שהה בבית, אך זוגתו הצדקנית פתחה את הדלת, וקיימה מצות הכנסת אורחים כהוגן. האיש נח מעט והמשיך לדרכו.

אך כאשר נסע משם כברת ארץ, נשברו אופני מרכבתו, וכל טרחתיו להשיג בעל-מלאכה שיתקנם עלו בתוהו. בינתיים חלפו השעות, ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי, ושבת מלכתא כבר הפועיה על סף פתחי עולם. משהבין כי לא יספיק להגיע לרבו מבעוד יום, חזר על עקבותיו ברגל, אל ביתו של רבינו. הוא שאל את הצדקת אם בעלה כבר חזר הביתה, ותען לו ותאמר, כי דרכו של בעלה לשוב הביתה בנסות צללי ערב, בזמן הדלקת הנרות. סיפר לה האיש על התלאה אשר מצאוהו בדרך, והרבנית אכן הציעה לו לעשות את השבת בביתם. משכנס התפלא לראות כי האשה אופה שתיים-עשרה חלות קטנות כמנהג המקובלים דורשי יחודים, ומשראתה

עטרות של שבליים פלאות ופרפראות

לפרשת נשא

כדי לרומם את העם מדבר הצדיק בשבח עצמו

בספר 'שיח זקנים' מסופר בהאי לישנא:

"הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארא, שלח את בנו הרה"ק רבי אליעזר צבי, שיסע להרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, על שבת פרשת במדבר. בשבת שמע מהרה"ק רבי אייזיקל שנתלהב בעת אמירת תורה, ואמר, הנני גדול כמו רבן שמעון בן יוחאי בדרור, וכה אמר בסעודת היום בשחרית, וכן אמר גם בסעודה שלישית.

לאחר השבת, כשנפרד הרה"ק רבי אליעזר'ל מהרה"ק מזידיטשוב, אמר לו, אל תספר לאבין מה ששמעת ממני שאני גדול וכו'. אמר לו רבי אליעזר'ל, הלא כתיב בן בתורה, נשא את ראש בני גרשון, אם רוצים להגביה בני ישראל בגלות, אז גם הם לבית אבותם למשפחותם, מותר לאדם לומר שהוא גדול כמו האבות [מעגסטו זאגן אז דו ביסט אזוי גרויס ווי די אבות]. כששמע הרה"ק רבי אייזיקל את דבריו, אמר לו, אויב אזוי מעגסטו יא זאגן ארין טאטן (- אם כן, מותר לך לספר לאבין)...

התפילה שהתקבלה והסגולה מהתהלים

בספר 'שיח זקנים' מספר, בשם איש חסיד שהיה 'אצל הרה"ק ר' שמעון מאמינינוב זצ"ל, לאחר עריכת השלחן ביום חג השבועות, סיפר הרב מזאמאשט (בעל נחלת חמשה) להרה"ק מאמינינוב, שהרה"ק מראפשיץ זצ"ל ראה פעם אברך אחד שבוכה אצל תיבות והאר עיניו בתורתך, לאחר התפלה נישג אליו הרה"ק מראפשיץ ואמר לו, הייתי בשמים וראיתי שנתקבלה תפלתך, הא לך גמרא ושב ללמוד [נעם דיר א גמרא און זעך דיר לערנען].

כשמע הרה"ק ר' שמעון את הסיפור, הנהה מאד ושחק, וסיפר מעשה, שפעם בא איש אחד לזקינו הרה"ק ר' יעקב דוד מאמינינוב זצ"ל וביקש ממנו סגולה לזכרון ואמר הרה"ק ר' שמעון, בווארקע לא נהגו בסגולות [אין ווארקע האט מען זיך נישט נוהג געווען מיט סגולות], אבל זקני ענה לו על בקשתו, כן, יש לי סגולה על זה, ותמהו החסידים לשמוע כן מוקיני, הדלא לא היה נוהג לתת סגולות. אמר לו זקני, דוד התורה אומר בתהלים, בחקותיך אשתעשע, לא אשכח דבריך, התורה שלומדים בשמחה, אין שוכחים [די תורה וואס מען לערנט בשמחה, דאס פארגעסט מען נישט!].

לחג השבועות

חלב חטים ישיבעך

רבינו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זי"ע נתן טעם לשבח לאכילת מאכלי חלב בחג מתן תורה, וזה לשונו הקדוש באמרי נועם (שבועות. אות לו):

"טעם על אכילת מאכלי חלב בעצרת. נראה פשוט, לפי מה שאמרו חכמי המחוקק אשר כוחות המזון שיש בחלב, לא נמצא בשום דבר שבועלם, כי אם על הלחם יחיה האדם, הלא הוא צמא למים, וגם מים בלבד בוודאי אינו מזין, משא"כ חלב אנו רואים שהוולד יונק ובוה נתגדל, ויש בו כח אכילה ושתייה, כי הוא כוללות חיות הגופניות.

כמו כן התורה היא כוללות חיות הרוחניות ונקראת בשם 'לחם' ובשם 'מים', כמ"ש (משלי ט, ה) 'לכו לחמו בלחמי', גם (ישעיה נה, ג) 'כל צמא לכו למים', והיא כוללות הרוחניות.

על כן ביום מתן תורה אוכלין חלב שהוא חיות הכוללות כמו התורה, כי המצוות ומעשים טובים הם עניני פרטיות, וכל מצוה פועלת בשרשה, מה שאין כן תלמוד תורה כנגד כולם, והוא כוללות כל חיות הרוחניות".